

Monede din colecția Muzeului Județean Vâlcea. Colecția doctor Ploscaru

Silviu I. Purece
arheo_spi@yahoo.com

Abstract

In this article we present 10 roman imperial denars kept in Vâlcea County Museum numismatic collection and purchased from Doctor Ploscaru Constantin. The coins are registered between 14024-14033 inventory numbers.

We think that those coins was part of one hoard maybe ended with issues from Elagabalus reign period, but we not exclude the possibility that this coins group to be part of a larger hoard with most recent coins from Gordianus III or Philippus Arabs. This ultimate possibility is sustained by the hoards discovery situation from the south-Carpathian roman Dacia region.

În colecția Muzeului Județean Vâlcea, între numerele de inventar 14024-14033, au fost înregistrați 10 denari romani imperiali achiziționați de la doctorul Ploscaru Constantin din Rm. Vâlcea în 1997.

Catalogul monedelor este următorul:

1. VESPASIANVS

Av. IMP CAESAR VESPASIANVS AVG; Rv. COS-VII
RIC II, nr.: 99a, Roma, 76, D, A: 6, gr.: 3,1g, diam.: 19,3x17,4mm.

Descriere: Vultur așezat pe stâlp, cu capul spre stânga.

Bust spre dreapta.

Număr de inventar: 14027.

2. ANTONINVS PIVS: FAVSTINA I

Av. DIVA-FAVSTINA; Rv. AETER-NITAS

RIC III, nr.: 351, Roma, după 141, D, A: 6, gr.: 2,8g, diam.: 18,5x16,3mm.

Descriere: Providentia în picioare spre stânga, cu voalul fluturându-i în spate și ținând un glob.

Bust drapat spre dreapta.

Număr de inventar: 14030.

3. COMMODVS

Av. [M C]OMMODVS-ANTON AVG P[IVS]; Rv. [PMT]RP VIII-IMP VI COS IIII
PP

RIC III, nr.: 72, Roma, 183-184, D, A: 12, gr.: 3,4g, diam.: 17x15,5mm.

Descriere: Minerva înaintând spre dreapta și pregătindu-se să arunce lancea și ținând un scut; la picioare, în dreapta se află o bufniță.

Cap laureat spre dreapta.

Număr de inventar: 14028.

4. SEPTIMIUS SEVERUS

Av. SEVERVS AVG-PART MAX, Rv. VIRT-AVGG

RIC IV/I, nr.: 171a, Roma, 200-201, D, 6, gr.: 3,3g, diam.: 19x18,6mm.

Descriere: Virtus în picioare spre stânga, ținând-o pe Victoria și sprijinindu-și mâna stângă de scut; de brațul ei stâng se sprijină o sulită.

Cap laureat spre dreapta.

Număr de inventar: 14024.

5. SEPTIMIUS SEVERUS

Av. SEVERVS-PIVS AVG, Rv. FVNDAT-OR-PACIS

RIC IV/I, nr.: 265, Roma, 200-210, D, 6, gr.: 3,1g, diam.: 18,1x18,7mm.

Descriere: Septimius, cu capul acoperit, în picioare spre stânga, ținând ramură și sul.

Cap laureat spre dreapta.

Număr de inventar: 14026.

6. SEPTIMIUS SEVERVS: IVLIA DOMNA

Av. IVLIA-AVGVSTA, Rv. FELI-C-I-TAS

RIC IV/I, nr.: 551, Roma, 196-211, D, 12, gr.: 2,8g, diam.: 18,4x19,5mm.

Descriere: Felicitas în picioare spre stânga, ținând caduceus și sceptru.

Bust spre dreapta.

Număr de inventar: 14025.

7. SEPTIMIUS SEVERVS: CARACALLA

Av. M AVR ANTO-NINVS CAES; Rv. SPEI PERPETVAE

RIC IV/I, nr.: 5, Roma, 196, D, A: 5, gr.: 2,5g, diam.: 18x17mm.

Descriere: Spes înaintând spre stânga, ținând o floare în mâna dreaptă și ținându-și rochia cu mâna stângă.

Bust drapat și cuirasat spre dreapta.

Număr de inventar: 14032.

8. SEPTIMIUS SEVERVS: CARACALLA

Av. M AVR ANTONI-NVS CAES; Rv. [SE]CVRITAS PE-RPETVA

RIC IV/I, nr.: 2, Roma, 196, D, A: 12, gr.: 2,8g, diam.: 17,3x16,7mm.

Descriere: Minerva în picioare spre stânga, sprijinindu-și mâna dreaptă de scut și ținând o sulită în stânga.

Bust drapat și cuirasat spre dreapta.

Număr de inventar: 14033.

9. SEPTIMIUS SEVERUS: CARACALLA

Av. ANTONINVS-AVGVSTVS; Rv. PONTIF TRP-VIII COS II

RIC IV/I, nr.: 83, Roma, 206, D, A: 6, gr.: 3,3g, diam.: 19,3x18,6mm.

Descriere: Marte în haine militare, în picioare spre stânga, sprijinindu-și mâna stângă pe un scut și ținând suliță.

Cap laureat spre dreapta.

Număr de inventar: 14031.

10. CARACALLA

Av. ANTONINVS PIVS-AVG BRIT; Rv. PMTRP XV-COS III PP

RIC IV/I, nr.: 193, Roma, 212, D, A: 6, gr.: 3,1g, diam.: 19,5x17,8mm.

Descriere: Serapis în picioare, cu capul spre stânga purtând polos, ridicând mâna dreaptă și ținând un sceptru transversal.

Cap laureat spre dreapta.

Număr de inventar: 14029.

După cum se poate observa din lista monedelor de mai sus, lotul de monede este destul de compact. Monedele au fost emis după cum urmează: Vespasianus 1, Antoninus Pius 1 (din care 1 pentru Faustina I), Commodus 1, Septimius Severus 6 (dintre care 1 pentru Iulia Domna și 3 pentru Caracalla) și Caracalla 1, la Roma (vezi tabelul și graficul).

Putem observa că majoritatea pieselor din lot aparțin dinastiei severilor (7 monede), reprezentând 70% din total. Așa cum reiese din grafic, lotul de monede este foarte omogen atât în ceea ce privește repartitia pe emitenți, dar și tipul de nominal, toate fiind denari. Este interesant cum s-a constituit în cadrul colecției numismatice a doctorului Ploscaru acest lot monetar ajuns în posesia Muzeului Județean Vâlcea. Este destul de ciudat de ce anume nu au fost vândute muzeului și monede din cupru, după cum este binecunoscut, acestea fiind cele mai frecvente în descoperirile izolate din Dacia. De remarcat este și starea bună de conservare a monedelor din lot (acest fapt este în general regăsit în tezaurele monetare¹). Piese, în totalitatea lor, sunt într-o stare bună de conservare. Sunt relativ puțin circulate, o uzură mai intensă fiind constatată pentru denarul emis de Vespasianus.

Având în vedere modul de repartizare a monedelor pe emitenți (vezi tabelul și graficul), starea lor de conservare, precum și unitatea tipului de nominal, nu putem să nu ne gândim că monedele au ajuns în posesia colecționarului dintr-un eventual tezaur. De altfel, aceasta este modalitatea cea mai facilă de pătrundere în colecțiile particulare, în număr apreciabil, a monedei romane de argint. Astfel, considerăm ca posibilă o eventuală apartenență a lotului de monede la un tezaur încheiat probabil cu moneda emisă de Caracalla sau de succesorii imediați ai acestuia, după cum pare să ne indice cea mai recentă monedă din grup.

Foarte interesant de văzut în ce măsură acest lot de monede se poate apropia ca structură de cele ale tezaurelor ascunse în timpul lui Caracalla sau imediat după acesta. O eventuală corespondență sau asemănare poate să ne dea încă un indiciu în favoarea

¹ Mitrea 1971, p. 124; Purece 2005, p. 23.

susținerii unei concluzii conform căreia lotul de monede intrat în colecția Muzeului Județean Vâlcea ar putea să fie parte a unui tezaur.

Din păcate nu putem compara lotul nostru cu singurul tezaur cunoscut din Dacia încheiat cu monedă de la Caracalla². Este vorba de tezaurul de la Enoșești, jud. Olt³. Acest este din păcate pierdut și există chiar și unele păreri potrivit cărora tezaurul ar putea fi ascuns în timpul domniei lui Elagabalus⁴. Rămâne, deci, să analizăm tezaurele ascunse în Oltenia în timpul lui Elagabalus.

Unul dintre cele mai mari tezaure din Dacia romană este cel descoperit la Pădurețu (jud. Vâlcea). Acest tezaur nu a fost încă publicat în mod suficient, făcându-se doar referiri lapidare axate în general pe repartizarea monedelor pe emitenți⁵. Din păcate, încercarea noastră de a surprinde detaliile legate de eșalonarea monedelor pe domnie se lovește de lipsa unor trimiteri la catalog, în studiul preliminar dedicat acestui tezaur monetar nefăcându-se o separație între monedele emise pentru Caracalla, Geta și Iulia Domna în timpul vieții lui Septimius Severus și cele emise în timpul domniei lui Caracalla. Singura posibilitate este aceea de a asocia monedele emise în perioada celor două domnii atât în cazul tezaurului de la Pădurețu, cât și în cel al lotului nostru. Astfel, din totalul de 4942 de monede⁶, cât totalizează tezaurul de la Pădurețu, 4328 aparțin familiei lui Septimius Severus, reprezentând 87,58%, în timp ce monedele anterioare domniei lui Septimius Severus totalizează 584, adică 11,82%, iar cele emise după moartea lui Caracalla numără 30 de monede, adică 0,60%.

În afara marelui tezaur dispărut descoperit la Castranova (jud. Dolj)⁷, astăzi pierdut, nu mai putem lua în discuție decât un sigur tezaur din Oltenia încheiat cu monedă de la Elagabalus. Este vorba de tezaurul de la Frâncești (jud. Vâlcea)⁸. Acesta este diferit ca structură de cel de la Pădurețu, din totalul de 1365 de monede⁹, 1342 sunt anterioare domniei lui Septimius Severus, adică 98,32% și doar 22 aparțin domniilor lui Septimius Severus și Caracalla, adică 1,61%, tezaurul încheindu-se cu doar o monedă de la Elagabalus, reprezentând 0,07% din tezaur.

Dacă ar fi să găsim analogii de structură monetară în Dacia romană, foarte interesant este asemănarea cu grupul de monede păstrat din tezaurul de la Gârbou (jud. Sălaj). Acesta deține cele mai timpurii monede de la Vespasianus, în timp ce cele mai recente provin de la Elagabalus, deci monede emise nu mult după domnia lui Caracalla¹⁰.

Revenind la lotul studiat de noi, aici monedele emise în timpul domniei lui Septimius Severus și Caracalla totalizează 70%, în timp ce monedele anterioare totalizează 30%.

² Suciu 2000, p. 89.

³ Suciu 2000, p. 37.

⁴ Preda 1992-1993, p. 112.

⁵ Preda 1992-1993, p. 112.

⁶ Preda 1992-1993, p. 110.

⁷ Protase 1965, nr. 25,

⁸ Depeyrot, Moisil 2004.

⁹ Depeyrot, Moisil 2004, p. 3.

¹⁰ Suciu 2000, p. 39.

Din cele arătate mai sus, putem observa, că:

- două dintre cele trei tezaure mai bine cunoscute din Oltenia (cel de la Castranova fiind astăzi pierdut) încheiate cu monedă emisă de Elagabalus provin de pe teritoriul județului Vâlcea¹¹.

- structura tezaurului de la Pădurețu este sensibil apropiată de cea a lotului nostru, în timp ce fragmentul de tezaur de la Gârbou, se eșalonează pe un interval cronologic aproape identic cu cel al lotului aflat în discuție.

În concluzie, considerăm că nu este deloc imposibil ca lotul de monede intrat în colecția numismatică a Muzeului Județean Vâlcea să provină dintr-un tezaur (structura lotului, tipul de nominal, aspectul monedelor, precum și unitatea sa ne face să ne gândim la o astfel de posibilitate), ce s-ar fi putut încheia cu monedă aparținând lui Elagabalus. Cu toate acestea, nu putem exclude nici posibilitatea ca acest lot să facă parte dintr-un tezaur mai mare ascuns în contextul evenimentelor militare din timpul domniilor lui Gordianus III și Philipus Arabs, ce au afectat regiunea sud-carpatică a Daciei romane¹².

Abrevieri bibliografice

Depeyrot Moisiil 2004	Georges Depeyrot, Delia Moisiil, <i>Le trésor de Frâncești. Les débuts de la crise de denier (98-235)</i> , Wetteren, 2004.
Găzdac 2002	Cristian Găzdac, <i>Circulația monetară în Dacia și provinciile învecinate de la Traian la Constantin I</i> , Cluj-Napoca, 2002.
Mitrea 1971	Bucur Mitrea, <i>Un document numismatic din a doua jumătate a secolului al III-lea: tezaurul de monede romane imperiale de la Olteni (jud. Vâlcea)</i> , în <i>SCN</i> , V, 1971.
Preda 1992-1993	Constantin Preda, <i>Tezaurul monetar roman imperial de la Pădurețu, jud. Vâlcea</i> , în <i>BSNR</i> , 140-141, 1992-1993.
Protase 1965	Dumitru Protase, <i>Les trésors monétaires de la Dacie Romaine. Leur signification socialé-économique et ethno-politique</i> , în <i>Congresso internationale di numismatica</i> , Roma, 11-16 sept. 1961, vol. II, Roma 1965.
Purece 2005	Silviu I. Purece, <i>Tezaurul de la Stănești</i> , București, 2005.
Purece 2008	Silviu I. Purece, <i>Orizonturile de tezaure din zona de sud a provinciei Dacia - Discuții și ipoteze</i> , în <i>Monedă și comerț în sud-estul Europei</i> , II, Sibiu, 2008.
Suciu 2000	Viorica Suciu, <i>Tezaure monetare din Dacia romană și postromană</i> , Cluj-Napoca, 2000.

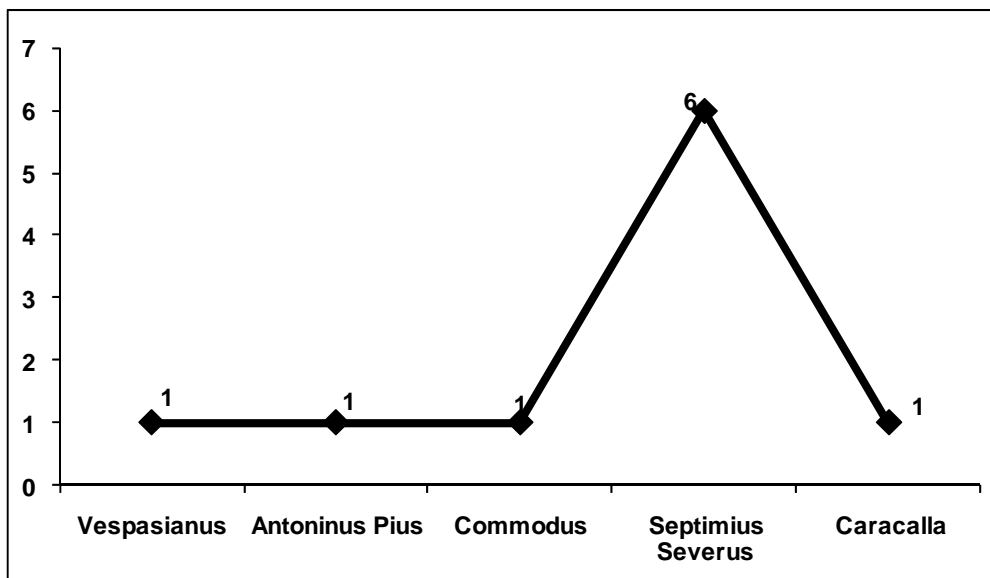
¹¹ Găzdac 2002, vol. I, p. 61.

¹² Purece 2008, p. 97-102.

REPARTIZAREA PE EMITENȚI A MONEDELOR

Emitent	Ani de domnie	Emitentul principal	Emitentul secundar	Total monede	Coef. intrări monedă pe an	%
Vespasianus	10	1	-	1	0,1	10
Antoninus Pius	23	-	-	1	0,04	10
Faustina I		-	1			
Commodus	13	1	-	1	0,07	10
Septimius Severus	18	2	-	6	0,33	60
Iulia Domna		1	-			
Caracalla		-	3			
Caracalla	6	1	-	1	0,16	10
Total	-	6	4	10	-	100

REPARTIZAREA GRAFICĂ A MONEDELOR

CATALOGUL FOTOGRAFIC AL MONEDELOR

1. VESPASIANVS
Număr de inventar: 14027.

2. ANTONINVS PIVS: FAVSTINA I
Număr de inventar: 14030.

3. COMMODVS
Număr de inventar: 14028.

4. SEPTIMIVS SEVERVS
Număr de inventar: 14024.

5. SEPTIMIVS SEVERVS
Număr de inventar: 14026.

6. SEPTIMIVS SEVERVS: IVLIA
DOMNA
Număr de inventar: 14025.

7. SEPTIMIVS SEVERVS:
CARACALLA
Număr de inventar: 14033.

8. SEPTIMIVS SEVERVS:
CARACALLA
Număr de inventar: 14032.

9. SEPTIMIVS SEVERVS:
CARACALLA
Număr de inventar: 14031.

10. CARACALLA
Număr de inventar: 14029.